

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

Právě učeným a osvěceným býti, jak
veliká věc! *Komenský.*

Výchov u křesťanském ovzduší.

Podává prof. Fr. Janoušek.

Slovutný spisovatel a znalec srdce lidského František Hattler vypravuje, kterak před lety měl kterýs otec v Belgii přehrozný kříž a soužení se svým nezdárným synem; doma s ním nic nespravili, v kolika ústavech byl, ale odevšad byl propuštěn, ba vyhnán. Nařikal si nešťastný otec kde komu, radil se kde koho, až ho konečně kdosi upozornil na vychovávací ústav jesuitský, o němž prý chvála nad chválu. U své zoufalosti přijal otec radu onu, ač velmi nerad; uvidíme, proč nerad. Přivedl svého nezdaru k řediteli ústavu; pověděl mu „běh života“ synkova, vyznal a nezapřel, co zla až dosud byl natropil; i prosil snažně, by jej ráčili do ústavu přijati, ježto slyší o něm tolik chvály a naděje se, že by snad zde bylo spomoženo synovi i jemu.

Že ten bouřliváček nebyl ještě příliš stár, mínil ředitel, že by skutečně byla náprava možná: jen žádal otce, aby se ve všem srovnal s řádem ústavu a zatím vroucně za dítě aby se modlil. Než ejhle! Sotva že vysloveno slovo „modlil“, učinil otec jizlivý posunek a ihned dodal: „Ach ano, pane řediteli, přeji si snažně a první podmínkou stanovím, byste mého syna ušetřili věcí náboženských; v té příčině nerad bych ho obmezoval; až dospěje, ať si zvolí náboženství podle svého přesvědčení.“

Užásl ředitel a pravil: „Tak-li tomu, vezměte si, milý pane, syna ihned domů; za takové podmínky ničehož s ním nesvedeme; má-li ústav náš jakou chválu, zasloužil si ji jenom tím, že se přičiňuje vštípení svým chovancům do srdce pravé křesťanství a podle něho je vychovává.“

Jak jednání toto skončeno, uslyšíme později; zatím však mohou si rodičové něčeho všimnouti. Různé, velmi různé jsou povahy otcův i matek, rozmanití, přerozmanití jsou rodičové; avšak v jedné věci shodují se snad všichni: nepřejí si dítě, jež by jim vzdorovaly, kradly, lhaly; nepřejí si dítě líných, neposlušných, hýřivých, nýbrž touží po dítkách hodných, upřímných, pilných, zvedených, způsobilých atd. Ano, v té věci shodují se otcové i matky povah sebe rozmanitějších; avšak nesrovnávají se ve způsobě a cestě, po kteréž by rádi došli oněch pěkných vlastností na dítkách svých; jeden dí: „Chci hodné dítě, ale bez křesťanství“; druhý na to: „Tvé dítě nemůže být hodné bez křesťanství.“ Kdo má pravdu?

Starý kterýs pán říkával za podobných sporných otázek: „Prosím, co tomu říkají dějiny?“ Ptejme se i my tak.

Otec nezdary svrchu zmíněného byl sice katolíkem, ale jen dle jména; víry neznal, víry nechtěl; bez modlitby vstával, bez modlitby léhal; bez modlitby sedal k jídlu i odcházel; svátostí nepřijímal, službám Božím neobcoval, ke kněžstvu úcty neměl; a jak sám byl živ, tak vychovával i svého synáčka, a dočkal se na něm pěkných radostí. Synáček byl neposlucha, jako by ani kouska srdce neměl ani k rodičům, ani k učitelům, ani k spolužákům; v krádežích a dělání dluhů znamenitě se vyznal; rostl, jak ho otec růsti nechal! To nám povídají dějiny jeho života.

Však nejen za našich dnů doznáváme, jak se mstí nevážnost k Bohu a svatému náboženství; doznali toho plnou měrou i věkové minulí, doznali toho celí národové, i národové klassicky vzdělání, Řekové a Římané; ona z evnějšší vzdělanost nikterak nestačila, nikterak nezastavila mravní spousty, jež plynula z bludů pohanských a z nevěry; na výstrahu všem příštím věkům zaznamenáno v Písmě svatém ono jejich neštěstí, zaznamenáno od sv. Pavla, jenž věru s bolestí napsal tato slova v epištole Římanům: „Poznavše Boha, neoslavovali ho jako Boha; ale marni učinění jsou v myšleních svých, a zatmíno jest nemoudré srdce jejich; nebo pravice se býti moudrými, učinění jsou blázny. A změnili slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka i ptactva i čtvernohých hovad i zeměplazů. Pročež vydal je Bůh v žádosti srdce jejich v nečistotu, takže těla svá na sobě samých hanobili, ježto změnili pravdu Boží v lež a kláněli se i sloužili stvoření raději nežli Stvořiteli, kterýž jest požehnaný na věky. Amen. Protož vydal je Bůh v žádosti ohavné . . . v převrácený smysl, aby činili, co nesluší, jsouce naplněni vši nepravostí, zlostí, smilstvem, lakomstvím, nešlechetností, plni závisti, vraždy, sváru, lsti, šibalství, jsouce nadymači, utrhači, Boha nenávidící, hanliví, pyšní, nadutí, nalezači zlých věcí, rodičů neposlušní, nemoudří, rozpustilí, bez přívětivosti, nedrželiví smluv, bez milosrdenství.“ Řim. 1.

Kdo napsal tuto hroznou charakteristiku pohanstva? Sv. Pavel, jenž i Řeky i Římany znal, viděl, slyšel — ba vlastně skrze sv. Pavla sám Duch svatý; sám vševědoucí Bůh diktoval takořka péru Pavlovi tuto pohrobní řeč zmírajícímu pohanstvu; všecka světská vzdělanost, všecko světské umění jejich nepomáhalo, nemohlo jich zachrániti; nemělif toho, čeho jedině jest zapotřebí, pravé víry a z ní plynoucí počestnosti jak vůči Bohu, tak vůči sobě i vůči bližnímu. To nám praví dějiny.

Namítne-li kdo: „Což, doba starých Řeků i Římanů jest příliš stará, jí nelze měřiti časů novějších, časů našich“ — ať si vzpomene strašného barbarství, jež na sklonku XVIII. století zavládlo ve Francii za surové a hrozné revoluce, kdyžtě nesmyslná pýcha zvrhlých osvícenců pohrdla svatým evanděliem, pohrdla Kristem, církví, náboženstvím, ba přímo je zakázala.

Doba hrozné zběsilosti a šílenosti za revoluce francouzské zplodila více zuřivců než třisetleté pronásledování křesťanstva se strany císařů římských; povstalo na sta Neronů, Deciů, Domiciánů; zuřili záští dábelskou, páchali neslýchané zločiny a hanebnosti, naplnili překrásnou zemi, „bilou“ Francii, hrůzou, nářkem, pláčem, bídou, zoufalostí; krev tekla potoky; povražděno na dva miliony lidí; nad to zničeno, zbořeno, spáleno na tisíce a tisíce chrámů, klášterů, knihoven a jiných přepamátých věcí a předmětů. To všecko dalo se ve jménu „svobody“, ve jménu „znovazrozeného práva lidu“, ve jménu „nejčistšího rozumu“. To nám praví dějiny.

A zdá-li se komu konec XVIII. století dobou příliš dalekou, myslí-li, že „osvícenější“ doby naše vedly by si bez víry, bez náboženství lépe, ten ať podívá se opět do Francie, a to zejména do Paříže roku 1871., kdy se tem podařilo atheistickým komunardům zmocniti se vlády města a za dobu od 18. března do 25. května povraždili arcibiskupa, 40 kněží a přes 50.000 jiných lidí; nad to měli již všecko nachystáno, že jednoho dne celá Paříž bude zapálena; štěstí, že se podařilo vojsku v čas ještě do města vniknouti a další řádění smečce bezbožníků překaziti.

Než, čemu po minulých dobách se ohlížeti, čemu do Francie, do Paříže se bráti, kdyžtž i naši dnové v našich vlastech s dostatek podávají důkazův a dokladů, že kdo se nebojí Boha, nebojí se ani rodičů, ani učitelů, ani vrchnosti, neušetří ani bližního?

To nám tedy hlásají dějiny, to nám praví zkušenost, že bez křesťanství těžký výchov, bez křesťanství těžký život. A jak se daří oběmu v ovzduší křesťanském? Co nám praví dějiny?

* * *

V životě lidstva možno jistou měrou jako v přírodě znamenati čtvero ročních počasí; zde i tam viděti po zimě jaro, po jaře léto, po létě podzim. Zima, hrozná zima byla, dokud nevzešlo Slunce spravedlnosti, jež svými paprsky pravdy a milosti mělo oblažiti skřehlé lidstvo; jaká to byla skřehlost, jaká zuboženost, řekl nám svrchu sv. Pavel. Kde byl Kristus přijat, nadešlo libé jaro, nadešla velkonoc, přišly letnice, rozum osvícen, srdce láskou zanícena, takže často volali pohané pozorující křesťany: „Ejhle, jak se milují!“ A kdežto dříve sebe učenější veleduchové pohanští tapali ve tmách vzhledem k nejdůležitějším pravdám, vědělo nyní prostinké dítě křesťanské více nežli oni. Sv. Pavel viděl obé, zažil obého; právem napsal: „Byli jste někdy temnost, nyní pak jste světlo v Pánu. Jakožto synové světla chodte; nebo ovoce světla jest ve vši dobrotě a spravedlnosti a pravdě.“ Efes. 5, 8. 9. To nám praví dějiny.

Rovněž v dějinách dočítáme se o muži, jenž ve svém životopise vypravuje takořka dějiny lidstva, an dí: „Seděl jsem v temnotě a ve tmavé noci a zmitán jsem byl vlnami života se strany na stranu, neměl jsem světla, neměl jsem pravého poznání světa. I zaslechl jsem slovo spásy, našeptávalo mi je Boží milosrdenství; bylo to ovšem slovo na první poslechnutí těžké, mně odporové. Odpověděl jsem: Kterak možno znova se zroditi, kterak to možno tím přestatí býti, čím člověk dříve byl? Kterak to možno, by přirozenost zastavila své bouřné choutky, bych si už neliboval ve skvělých hostinách, bych se již neukazoval na ulici v lepém průvodě, bych se nenadýmal pýchou, neplál hněvem, bych přemohl lakotu, bych se nenechal svěsti ctižádostí, by mnou nevládla požívavost — kterak to všecko možno? Tak jsem si myslil, tak jsem si řekl, a nemaje naděje, že bych se polepšil, vrhl jsem znova do náručí mých nepravostí. Avšak konečně dostalo se mi přece svatého křtu. Životodárná voda křestná smyla poskvrnny mého dřívějšího života, světlo nebeské rozlilo se ve smířeném srdci mém, všeliké pochybnosti zmizely; co dříve bylo zavřeno, otevřelo se, co temno, osvětlilo se; co dříve těžkým se zdálo a nesplnitelným, bylo mi snadným.“ Tak vypravuje o sobě sv. Cyprian, slavný biskup karthaginský, církevní otec a mučovník, chlouba Afriky; co byl dříve vzhledem k Bohu i duši své zameškal, vynahradil měrou vrchovatou jsa biskupem a učitelem lidu v pravdě apoštolským, zvláště však svou přeslavnou smrtí mučennickou dne 14. září r. 258. za císaře Valeriana. Marně ho přemlouval Maximus, by bohy římskými nepohrdal, jim obětoval a život si zachránil. Odpověděl sv. biskup:

„Pro mne není lepší rady, než abych klaněje se Bohu svému s celou duší k němu spěchal; nejsou utrpení tohoto světa ničím proti budoucí slávě, jež se zjeví na nás.“ Odsouzen. Již ho vede vojenská stráž za město. Věrní kneží i jahnové, dav křesťanů uctivě ho doprovázejí. Došli. Svlékl si vrchní roucho a daroval je vojákům; svlékl druhé roucho a daroval je jáhnům: stál nyní jen ve spodním rouchu lněném, čekaje kata, a když tento přistoupil, poručil světec svým věrným, by mu vyplatili 25 zlatníků za službu, kterouž nyní z ruky jeho přijme, poklekl, pomodlil se, zastřel si oči, kat mávnul mečem a ctihodná hlava padla na zemi.

K takové věrnosti, neohroženosti a ušlechtilosti dopomáhá křesťanství. To nám praví dějiny; kde byl sv. Cyprian, jak smutná byla by památka jeho, jak trudná věčnost, kdyby byl setrval na kluzké cestě hříšného pohanstva? Takto však září jméno jeho jasnou hvězdou na obloze církve svaté, září a povzbuzuje nás. Téhož doznal o 200 let později svatý Augustin.

Z týchž dějin se dovidáme, co ušlechtilosti a dokonalosti nasili naši missionáři v končinách pohanských; jak užásl svět, vida hrozné kdys divochy a lidi na výsost nebezpečné proměněné v křesťany přičiněním bohodášených kněží. Jak slavné na př. přemilé byly tak zvané „redukcce paraguayské“, křesťanské to obce, křesťanský stát založený od Indiánů paraguayských! Čteme si Hellvalda, čteme Macaulayho, čteme si jiné vážné kulturní historiky a spatříme velkolepý obraz kulturní činnosti církve svaté; jí jediné, jejím šlechtným missionářům podařilo se správně luštití problém, kterak vychovati americké Indiány k jakés civilisaci: pokřtivše je sloučili je ve společenstva, učili je ctnostem společenským a činili účastnými požehnaní plynoucího z práce křesťanstvím posvěcené. To nám praví dějiny.

Avšak vraťme se již k belgickému bouřliváčku, jež zoufalý otec přivedl k představenému jesuitského ústavu, prosil, by mu nezdržníka přijali, ale hned si vymíňoval, by tento „chovanec“ byl ušetřen závazků náboženských, však až prý vyspěje, sám se může pro náboženství rozhodnouti. Představený vyrozuměl z pošetilé té řeči, že by vlastně otec potřeboval kázně více než synáček; jal se mu laskavě, ale důrazně mluvití do duše a ukázal mu, proč se syn nezvedl. Slova ta, jakož i skličenosť, ba zoufalosť nad nezdržným dítkem přiměly otce, že přijal radu i naučení knězovo, svěřil mu syna a louče se pravil: „Dělejte si s ním, co chcete, jen mi z něho udělejte hodného, pořádného člověka.“

Uplynul rok; chovanec dosud v ústavě, kdežto druhdy za rok býval na kolika místech; uplynula dvě léta; chovanec byl poslušný, pěkně prospíval, a otec — byl z té duše povděčen křesťanskému ústavu. To jest tedy historie bývalého bouřliváčka: Co se nezdařilo bez křesťanství, zdařilo se s křesťanstvím; po chladné zimě nadešla velkonoc, syn i otec mohli si zapětí radostně: „Alleluja!“

Vyučujme v přírodě.

Radí J. M. Kadlčák.

Základním kamenem veškeré učby novodobé jest zásada: vyučuj názorně. Odtud ona až chorobná snaha znázorniti žákům všechno — i co znázorniti je takměř nemožno. Odtud často bičovaná horečka diagramová, kteráž leckde vypsěla až k výši — choroby. A mnohému z nás horečná touha po názoru tak popletla jasný rozhled a střízlivou rozvahu porušila, že vidí v prostředku cíl a zaměňuje pomůcku s účelem. Plnou silou nadšení ohnivého um, čas, peníze, klid i odpočinek věnuje diagramování, kdežto vlastní vyučování mimovolně do pozadí stává, přímo-li ho nezanedbává.

Znázorňování se tedy ve školách pěstuje způsobem více než uspokojivým a to nejen v oborech, jichž základem jsou věci skutečné, hmotné, smyslům našim dostupné, nýbrž my znázorňujeme i věci bezhmotné, jevy a výkony duševní; znázorňujeme dojmy, představy a myšlenky pouhé zobraziti se pokoušíme za tím účelem, abychom je svěřencům svým všemožně objasnili, vysvětlili, učinili pochopitelnými.

A přece právem se nám vytýká, že si mládež neodnáší ze školy tolik správných představ a poznatků, jak by se dalo očekávati vzhledem k délce učebné doby a učivu školám vyměřenému. Vytýká se nám, že vědomosti žáků ve mnohých věcech jsou chabé, neurčité, nejisté a nejasné. Slovem, že mládež do života si nepřináší takové zásoby vědomostí a dovedností, aby uspokojily a vyhověly potřebám průměrným.

Kde hledati prameny těchto neúspěchů? Je snad učitel nedostatečně ozbrojen vědomostmi a dovednostmi? Anebo svěřenci naši nemají tolik přirozeného nadání, kolik je třeba na úkoly škole vyměřené?

Kdo zná učbu a učitelstvo soudobé, neupře, že vzděláním i cvikem je tak uzpůsobeno, že dovede účelně vybírati učivo a podávati je tak, aby i děti nejchabějšího nadání s prospěchem dovedly podané si osvojovati. Ale také dítky průměrně jeví tolik duševní vyspělosti, že mohou a dovedou škole přidělený úkol zdolati.

Kde je tedy příčina a původ neúspěchů nepopíratelných? Odkud ty mezery a nedostatky u našich odchovanců zhusta se jeví?

Nezabloudíme, když vinu mnohých neúspěchů připočítáme na řád a vrub oné diagramové horečky, kteráž všechno znázorniti se snaží, ale ne věci skutečnou, nýbrž umělým nákresem, obrazem smyšleným, skutečnosti nijak neodpovídajícím.

Navykli jsme si znázorňování diagramy tak, že zapomínajíce na svět veškerý předvádíme žákům místo věci obraz její; ukazujeme žákům malovaný oheň a divíme se pak, že nijak necítí palčivost tepla, jaké sálá z ohně skutečného.

A k tomu všemu ukazujeme velmi často zobrazení, z něhož by ani učitel vysokého učení nepoznal a neuhodl, co vlastně chceme zobraziti či znázorniti.

Abych uvedl příkladeček: napiši na tabuli — — a tvrdím žáku: to jsou dva zvuky, anebo řeknu dokonce šestiletému rozumkovi: to jsou dva tóny — vysoký a nízký. Takhle jsem vyučoval „názorně“ — zpěvu v prvních hodinách, když dítě ještě neodložilo pochopitelnou ostýchavost a nevžilo se do cizího mu a neprávě lahodného světa školního. Napišu na tabuli: — — a řeknu: to je věta: Matka vaří. Hle ukázka z našeho

„názorného“ učení mluvnického. Nakreslím na tabuli hieroglify: $2 \times 2 = 4$ a tvrdím, že jsem učil „názorně“ počtům. Však tohle jsou jenom drobné „maličkosti“. Znáám učitele, kterýž v osadě s proslulými železárny znázorňoval žákům železo — vlastním výkresem na tabuli. Potok vedle školy šumící maloval u tabuli a znázorňoval na křídové stopě křivolaké „zeměpisné pojmy“ — pramen, řečiště, břehy atd.

A to všechno, ba věci daleko vážnější se dějí v době názornické proto, že každý z nás domnívá se, že rozvrh je světější než desatero, vyučování veškeré i výchova je ohraničena stěnami učírny. Je-li na rozvrhu: fiaska — myslíme, že o ní musí „pojednat“, byť venku bylo na metr sněhu a mráz pronikal až k srdci. Venku hrom tříská a blesky se kříží na nebi — ale rozvrh mi vykazuje, že mám mluvit o klínu, kterýž právě jsem na tabuli — „namaloval“. Až bude dle rozvrhu na řadě mluva blesk a hrom — „namalují“ též na tabuli „názorně“ — bouří a mám blaživé vědomí, že se „držím“ přesně rozvrhu učiva všelikými těmi našimi „instancemi“ schváleného, že jsem svědomitým učitelem vzorným.

Před školou se po pastvině prohání stádo statných kravek, rejdí tam svévolně beran, v kaluži hoví si buclatý vepřík — ale já ve škole učím „názorně“ na mrtvém papíře všelijak barvami natřeném okolo Vánoc, kdy vše je vtěsnáno ve stáji.

Venku sluníčko pálí, že střechy horkem praskají a v učírně je dusno, až se dech tají, pot se řine po těle. Vše ochabuje, dřímota se plíží po tvrdých lavkách a záludně šimrá žáky i učitele. „Ach ti šťastní měšťáci — mají vedřiny“ — zoufale vzdychá horkem zmořený učitel a v zápasu s dřímotami nevidí, jak slabé tílko znaveného dítěte klesá na tvrdou lavici — v třídě vše tichne, usíná. Nedočkavě hodinky vytahuje, dlouho-li nesnesitelné moření — říkáme tomu letní vyučování — potrvá. Však ta spásná myšlenka kmitne se hlavou: děti, pojďte ven! Neuvěří, kdo nezkusil, jak působí ve škole prosté: děti, pojďte ven! Rázem únava mizí, oko se zajiskří, líce nachem zbarví a jásot nepopíratelný zahlaholí. Učitel i žák oživne — pryč je úmorná tíže. A teprv venku: tam je živo! Však budu povídat; zkusit! zajisté mnohý, jaké čarovné kouzlo vězí v tom rčení: děti, pojďte ven!

A tím octl jsem se u druhé z příčin hlavních, proč vědomosti žáků po stránce věcné nevyhovují potřebám a požadavkům doby.

Nesprávně vykládající sobě platné předpisy domníváme se, že od 15. září do 31. července nesmíme se žáky z učírny vyjít, leč někdy „na tělocvik“. Neprávem se domníváme, že všechno učení dítěte se musí v učírně a za přestupek považujeme, když někdo za příznivé pohody vyjde s dětmi na dvůr, na záhumní, do polí, do lesa, k řece, na kopec a tam přívětivým hovorem otevírá dvěře, jež vedou k tajům přírody i k hlubinám srdce lidského.

Řídíce se zkostnatělým zvykem dřepíme celý rok ve školní budově a způsobem více než zastaralým — v pravém slova smyslu zpátečnickým — léto neléto, zima nezima v dusivém ovzduší, výpary a prachem přeplněném ovzduší školním moříme sebe i děti „názorným vyučováním“ na směšných diagramech. Mučíme bujnou mládež, místo abychom vyšli s dětmi do volné přírody a tam je učili znáti a obdivovati se velkolepému dílu Svořitele.

Podle toho jsou pak i výsledky naší námahy.

Z uvedeného plyne, že třeba v tomto směru obratu, nápravy. Nebojme se výčitek, že maříme čas a vyučování samovolně zkracujeme, když v době příhodné opustíme dusnou učírnu zavedeme svěřence své do Boží přírody

a tam budeme vyučovati ne z knih psaných a obrázků všelijak malovaných, nýbrž přímo z díla Všemohoucího čerpající.

Nepromarníme ani vteřiny, když na lánech ukážeme žákům plochy všeliké. Děti hravě tam poznají a trvale v paměť vstíjí si míry delkové i plošné. V polích snadno jasné nabudou představy o aru, hektaru, kilometru. Na plochách skutečných naučí se správně odhadovat velikost, naučí se měřit a vypočítávat plochy všeliké.

Na vycházce poučné uvidí, jak se měří cesty, pozemky, dřevo a samy výkony dotyčné cvičíce osvojí si též zručnosti k tomu potřebné.

Hravě poznají základní pojmy zeměpisné; poznají rostlinstvo, zvířectvo a přírodniny okolí a steré si nashromáždí vědomosti bez obtíží a tak obohatí trvale paměť a srdce zušlechťí.

Jediná účelně vykonaná vycházka poučná k potoku, k řece do lesa, na kopec více prospěje, než nekonečné výklady ve škole, kdež má ledajaký diagram nahraditi živou přírodou.

Nepravím, že diagram do školy vůbec nepatří. Ale chybou je zajisté velikou, když můžeme děti diagramem, kde můžeme soudnost a um cvičiti na věci skutečné. Neučme tedy na obrazích, kde je po ruce věc. Nevykládejme, kde máme ukazovati.

Vyučování v přírodě není hračkou, tím méně pohodlnou zábavou. Ono vyžaduje velikých vědomostí a pro učitele je daleko namahavější, než výklady ve škole. Aby učitel mohl s dobrým zdarem vyučovati v přírodě, dříve sám náležitě znáti má všechno, co se tam zraku a uchu jeví.

Za to však výsledky učby ve volné přírodě mají cenu trvalou, bohaté a dobré z ní kyne ovoce.

Vycházky do přírody nejsou ovšem radovánky, při nichž dospělí se baví a mládež navyká hýření, anebo snad i horší věci vidí. Radím-li, abychom často a hojně se žáky toulali se po nivách rodného kraje, nemám na mysli „výlety“, jakéž oblíbeny jsou leckde, nýbrž míním promyšlené dříve a účelně řízené vycházky jednotlivých tříd za určitým cílem vykonané v době příhodné, neboť jsem přesvědčen, že vyučující v přírodě žáky sobě svěřené lépe připravíme pro život, než když obmezíme se na učírnu a bezmyšlenkovitě učíme přesně podle litery a ne podle ducha nám daných osnov učebních.

Z rodiště velikého paedagoga.

Cestovní obrázek z horní Italie.

Načrtnul prof. dr. Rudolf Zháněl.

Mezi muže, které Prozřetelnost v XVI. století dala Církvi, náleží na prvním místě svatý Karel Borromejský, arcibiskup milánský a kardinál římský; nádherný purpur Církve římské nezaslepil jeho oči, nýbrž připomínal mu krev mučenníků, jež i v jeho žilách prouditi má jen pro blaho Církve a spásu nesmrtelných duší. Ve světcích Karlovi podivuje se svět obrazu muže, který svou veřejnou činnost počal oděn v purpur kardinálský,

spravuje nejvyšší úřady církevní, a dokonal ji obětuje život svůj lidu svému v době bídy, moru a hladu. Ve sv. Karlu uctíváme nejen jednoho z největších světců a dobroditelů lidstva, nýbrž i velikého křesťanského paedagoga.

Smutné doby tenkrát na Církev přikvačily; odpadlík mnich vitenbergský pod záminkou „reformace“ čili obnovy uváděl do Církev zhoubné bludy a neapoštolské novoty, které mnohým se zalíbily, ba i některým lidem jinak dobré vůle se zamlouvaly. Než i pro pomlouvanou Církev vzcházely nadějně červánky lepší budoucnosti; doba, kdy zaslepení odštěpenci jí zasaditi chtěli ránu smrtelnou, stala se pro ni nejslavnější a nejskvělejší epochou. Anebo byl kdy v dějinách církevních čas, který by byl zrodil tolik mužů svatostí, učeností, moudrostí věhlasných jako doba ta? Vzpomeňme si jen na sv. Pia V., Sixta V., sv. Františka Saleského, sv. Ignáce, sv. Filipa Nerijského, sv. Josefa Kalasancského, sv. Františka Xaverského, sv. Vincence z Paula, sv. Alojse, Ludvíka z Granady, Bellarwina, Baronia, Suarezze! Mužové tito svatostí neméně než učeností slavní jsou pravými reformatory věku svého.

Mezi ně právem počítá se také sv. Karel Borromejský, který na sněmu tridentském pracoval o pravé „reformě“ církevní; svatý arcibiskup také pečoval o školy a výchovu křesťanskou, kterou by všechny vrstvy společenské blahodárně obrozeny byly. Svatý Karel byl duší společnosti církevních otců, kteří výborný katechismus tridentský sestavili, a pečoval velmi úsilně, by všude se zavedl. Také zakládal školy, zřídil zvláštní řád, který se křesťanskou výchovou mládeže zabýval a vydal zvláštní „regule“ pro tuto společnost křesťanských škol. Proto zajisté nebude nepříhodno ve „Vychov. Listech“ podati několik dojmů, které jsme si odnesli z návštěvy v rodišti tohoto slavného muže a reformatora na poli školství církevního.

Bylo to koncem měsíce července, když jsme časně z rána opustivše Milán projeli památná pole u Magenty a u Novary, kdež tak mnohý syn národa našeho krvácel pro společnou naši vlasť. V Novaře, z níž nám kynula ušlechtilá věž kostela sv. Gaudentia, dali jsme se na sever. Za hrozného parna projížděli jsme rozsáhlé roviny severoitalské, jež většinou pokrývala zavodněná pole rýžová; jinde zase na strniskách zelenaly se řevou ovinuté moruše; haluze jejich byly velmi silně sříznuty, bezpochyby, aby stromy vydaly hojně listů k výživě hedvábného bource. Vlak, kterým jsme jeli, nebyl příliš mnoho obsazen; seděly v něm dvě dámy, dle řeči Francouzky, ač jejich chování nebylo právě francouzsky uhlazené; byly bezpochyby na cestě do Švýcar, mělyť sebou Bādeckera „Suisse“; starší z nich, dle všeho matka, držela celou cestou u nosu láhvičku s voňavkou, druhá mladší, dcera, četla romány, chvílemi podřimovala; o kraj, kterým jsme jeli, se dámy mnoho nezajímaly. Pak seděl tam kromě nás nerozlučných „par nobile fratrum“ jakýsi pantáta, který mi připomínal staré rčení: „Není muže nad kováře“; alespoň měl takovou jakousi fysiognomii.

Hezky dlouho jeli jsme rovinou s poli kukuřicovými, jichž tu bylo mnoho, takže J. žertovně podotknul: „To bude polenty“; s nimi střídala se pole rýžová, strniska a zorané lány posázené morušemi, akátové lesíky s vypráhlými trávníky, mezi nimi ležely roztroušeny osady s pěknými kostely, které v Itálii vynikají svou výstavností. Konečně vjeli jsme v mírnou pahorkatinu akáty a sporým křovím porostlou, zeleň stávala se svěžejší, až zaleskla se v dále v rámci kypré zeleně temně modrá krásná hladina vodní, byli jsme v Aróně u Lago Maggiore.

Ruče vystoupili jsme z vlaku, koupili si u pokladny lístek, šli přes můstek na loď tu zakotvenou, která měla vyjeti na jezero. Vstoupili jsme

jedni z prvních na palubu, proto jsme si vyhledali pohodlné místo, zatím co se obecnostvo scházelo, prohlíželi jsme si okolní kraj.

Naproti nám na strmé skále čnějící ze zelených vinohradů vypínal se starožitný zámek a hrad Borromeův Angera; na úpatí a druhé straně hradní táhnuly se pěkné vinice, na břehu jezerním rozkládaly se chaloupky nepatrné vesničky, nad nimiž čněla štíhlá věž kostelní.

Arónu samu prohlédli jsme si teprv, když loď od břehu odrazila; jest to staré město se 3300 obyvateli. Tu narodil se roku 1538. dne 2. října, kdy se v krajinách těch slaví slavnost svatých andělů strážných, sv. Karel Boromejský; rodiče jeho byli Gilbert hrabě Borromeus a Markéta z rodu Mediceův v Miláně, oba velice zbožní, kteří Karla v bohobojnosti vychovávali. Školu navštěvoval hošík nejprve v Aróně, a už tenkrát jevíly se jeho řídké vlohy a vzácná zbožnost. Se svými bratry stavíval si Karel ve světnici oltář, u něhož zpívali a se modlili; také byl velmi pravdomluvný a varoval se vši pýchy a mnohomluvnosti.

Město Aróna uctilo svatého rodáka svého nádherným pomníkem. Na lesnatém pahorku, který nad městem se vypíná, a jehož patu jasné vlny jezerné omývají, zvedá se ohromná socha sv. Karla, že ji viděti daleko široko. Vděční Arónští postavili ji již roku 1697., podstavec je 13 metrů vysoký, socha sama 21 metrů; nedaleko sochy stojí krásný kostel a veliký seminář, jako vždy trvajících památka slavného muže, který tak úsiloval o vzdělání lidu, učitelstva a kněžstva.

Jest to pohled imponující, který se nám tu skýtvá, a originelní myšlenka, postavit tu velikému světcovi nádherný pomník, zajisté nazvati dlužno velmi šťastnou. Severní pozadí obrovského panorámatu tvoří vysoké rozeklané kamenité hřbety horské, před nimi prostírá se pásmo nižších travou spoře porostlých hor, jichž patu kryjí háje dubové a olivové, na úpatí pak bělají se četné dědiny, z nichž čnějí omšelé rozvaliny hradní. Na východním břehu jezerním se kraj snižuje, nízký hřbet široce rozvaleného pahorku je zelenými háji pokryt. Kolem nás se čerí modré jezero, na západě pak se zdvihají četné pahorky vinicemi a lesem porostlé. Tam nad Arónou vyniká z lesní zeleně obrovská socha svatého arcibiskupa, vedle pak prostírá se široká řada jasných oken seminářských s pěknou věží kostelní v čele. Naproti na druhém břehu, kde ze strmé skály se na nás šklebí černá jeskyň, vévodí památný hrad a zámek hrabat Borromeův, břeh vroubí roztroušené domky osádky Angery. Na jihu ční několik topolů, a siná hladina jezerní vysílajíc tam namodralý dlouhý jazyk ztrácí se ve šfavnaté zeleni luční a křovin.

Živosti a nádherné barvitosti dodávalo romantickému kraji tomu jasně zářící slunce jižní. Obloha klenouc se obloukem nad našimi hlavami skvěla se nejčistší modří, jak krásněji by ji žádný malíř nevykouzlil; odlesk jasné oblohy zračil se v širém jezeře, jehož hladina se ale vzdýmala, čeřila, vířila, tak že kolem nás na smaragdovém poli neustále se objevovaly bílé beránky, vzpěněné to hřbety mohutných vln. Vinice, lesy, lučiny kolem jezera bujely v kypré zeleni, z níž vynikala čistá bělost roztroušených osad s červenými střechami, s temen nižších hor zasmušile hleděl narudlý trávník sluncem spálený, rozbrázděné skalnaté hřbety dalných velikánů alpských jevíly se nám v magickém osvětlení růžově fialovém. Věru jest krásné v rodišti sv. Karla! Než čekaly na nás ještě nádhernější obrazy.

Minuli jsme na jezeře několik osad; v Lesse nakládali sta košíků s ovocem, Belgirate má velmi pěknou polohu, ve Strese je rozsáhlý klášter Rosminiánský, nyní gymnasium, v kostele pak je pohřben Rosmini, muž v dějinách církevních památný.

Antonín hrabě Rosmini-Serbati narodil se 25. března 1797 v Roveredě v Jižním Tyrolsku. Studoval teologii a filosofii v Padue a Pavii, r. 1821 byl vysvěcen na kněze. R. 1828 založil kněžskou kongregaci „Istituto della Carità“ (Ustav lásky), která se měla obírat kázáním, výchovou mládeže a jinými skutky lásky k bližnímu; Rosmini sídlil tenkrátte ponejvíce ve Strese na „Jezeře větším.“ Později dostal se na dvůr papežský a snažil se svatého otce tehdejšího Pia IX. přiměti, aby se prohlásil za vládce celé Italie, což se mu ovšem nepodařilo, pročež později dvůr papežský opustil. Rosmini byl také spisovatelem velmi plodným; vydal přes 30 svazků oktávového formátu, jeho rukopisy neuveřejněné tvoří 60 svazků, kromě toho nalezlo se v jeho pozůstalosti na 15.000 listů. Poněvadž některé z jeho knih obsahovaly bludné názory, byly od kongregace indexu zavrženy, Rosmini pak se výroku tomu podrobil. Umřel dne 1. července r. 1855 ve Strese, kdež jest i pochován. Ač Rosmini ve spisech svých pobloudil, nicméně uznati dlužno, že byl mužem zbožným, církvi a svaté stolici celým srdcem oddán, znamenitým a originelním duchem, který mocně přispěl k duchovnímu povznesení celé Italie; umřel usmířen jako pravý a poslušný syn Církve, až po smrti jeho vzplanul boj mezi bohosloveckými školami stran několika vět v jeho spisech označených, pročež na rozkaz papeže Lva XIII. spisy jeho bedlivě prozkoumány, bludná učení označena a odsouzena byla.

Příště dále.

List ze Slezska.

Ctěná redakce!

Z povzbuzujících slov Vašich soudím, že skromné mé dopisy došly u bratří moravských a čtenářů tohoto listu vliďného přijetí. To jest mi ovšem jen pobídkou k další práci. Obávám se však, abych šanovné čtenáře neomrzela, hraje často na jedné struně — národně-elegické. Ale jak jinak? Dokud přirozený základ a vývoj národního školství a výchovy naší mládeže ohrožen bude nemístnou a výbojnou politikou německou, nelze obranné akce odložití a čistě vychovatelské práci se klidně oddati.

K velikonočním svátkům způsobilo organisované učitelstvo národní českým poslancům zemským příjemné překvapení, odevzdavši jim skvostné diplomy čestného členství, jak na valné hromadě v Klímkovicích bylo usneseno. Poslanci pp. dr. Stratil a V. Hrubý byli mile dojatai uznáním takovým a slibovali i na dále býti přáteli učitelstva. Čestný diplom pro poslance dp. Grudu zatím úmrtím jeho osiřel a dodán bude jako památka bratru zesnulého. Čestné to členství poslancům našim má býti jednak osvědčením vděčnosti za zásluhy, jakých si o uskutečnění poslední úpravy platů učitelských získali, jednak též i morální pobídkou, aby stáli i na dále při učitelstvu, až domáhati se bude občanských a sociálních práv svých, až bude potřebovati pomoci proti germanisaci a proti libovůli byrokracie německé.

Povšimnutí dochází, že odrodilí učitelé neuznali vůbec za slušné příznivcům školství a učitelstva slezského poděkovati, ale spokojují se s klidným

požitkem jim uštědřeným. V tom opět viděti důkaz, jak odrodilství otupuje cit i u lidí činících nároky na — vzdělání! A přece úpravou platů učitelských nepřibýlo poslancům na popularitě, nebo tato vzbudila u mnohých — závisť.

V Ústřední jednotě českého učitelstva slezského uvažuje se o vydávání „školského věstníku slezského“, který by s pomínutím otázek čistě odborných zabýval se výhradně otázkou organizační, přinášel zprávy o činnosti učitelstva ve škole i mimo ni a cílil i k mravnímu povznesení učitelstva vůbec. Je přesvědčením ústředního výboru, že odborných časopisů školských máme dostatek, mnohé otázky paedagogické jsou vyčerpány, jiné opět se jen přemílají a že učitelstvo jeví k čistě teoretickým otázkám (psychologickým a didaktickým) jistou apatii, zkrátka řečeno, přichází k platnosti Goethův výrok: „mlhou teorie vždy je zastřena, strom života jen vždy se zelená“. Nový tento směr našeho učitelstva uvítán bude jistě s povděkem, nebo žádnému bedlivému pozorovateli školství neušlo zajisté, jak daleko tak mnohá teorie zůstává za skutečným životem. Učitelstvu zapřaženému ve školní i mimoškolní práci kulturní mezi lidem nezbyvá více času k jednostranným studiím, jaké patří ústavům přípravným, ale nastává mu doba vážnější práce přispůsobiti nabyté vědomosti potřebám a poměrům života, přepracovati nasbírané šťavy na užitečný med. Mimo to zvýšené požadavky veřejnosti na učitelstvo mimo školu nutí je obíratí se s jinými praktickými vědami, jako praktickou vědou přírodní, hospodářskou, technickou atd.

A konečně musí dojiti i na tu jako opustěnou dnes křesťanskou mravovědu, která, byťby v tom horečném shonu po materiální existenci zapomenuta byla, zůstává přece vždy vědou srdce, útěchou ducha i myslí, základem blažené spokojenosti v rodinném i společenském životě. Jak této nejmilejší ze všech věd zjednatí přístup do školy, rodiny, obce i národní společnosti, jak ji učiniti vzácnou a žádoucí, toť otázka, o níž nejen naše duchovenstvo ale i učitelstvo musí a — jak pevně věřím — i bude uvažovati.

Jsou dosud škaredohlídkové, kteří v učitelstvu vidí vesměs šířitele nevěry aneb aspoň vlažnosti náboženské. Já, pokud znám ducha národního učitelstva slezského, tohoto pessimismu nesdílím. Víte, kdo v průmyslových krajích slezských vedle duchovenstva má největší odpůrce mezi socialní demokracií? Je to národní učitelstvo pro své náboženské přesvědčení.

Víte, kdo je hlavním spolupracovníkem slezských listů „Op. Týd.“ a „Nov. Těš.“, které svým konservativním a zároveň rozumně pokrokovým směrem tolik přispěly k výchově lidu českého ve Slezsku za poměrů nejnepříznivějších? Národní učitelstvo.

Víte, kdo se přičinil, aby do mnohých okresních školních rad a jiných korporací pomohl vynikajícím duchovním i tam, kde protikněžský ruch snažil se vyloučiti duchovenstvo z veřejného života vůbec? Národní učitelstvo, které — poznavši v nich šlechtnou povahu, chuť ku práci a lásku k mládeži i národu — pro ně působilo.

Ano, opět tvrdím, že vzájemná úcta a láska k práci národní budou vždy jistou páskou mezi učitelstvem a duchovenstvem. Šlechtné, poctivé povahy se budou vždy sbližovati a přáteliti bez ohledu na stav a šat. Jen žádné kastovníctví a stavovské sobectví! Známo je mnoho škol i far, kde příslušníci jednoho a téhož stavu žijí ve sváru a nelásce, ale právě tolik je obcí, kde kněz s učitelem žijí v nejlepší shodě a společně pracují pro veřejné

a národní blaho, kde pronásledovaný učitel dochází zastání u duchovního a tupený kněz opět pomocníka v učiteli.

A kdo kalí tento přátelský poměr? Štváči, kteří buď nedovedou šlechetně spolužiti s příslušníky jiných stavů a každou chybu i špatnost svých kolegů přikryti usilují pláštěm „stavovské solidarity“, nebo kteří z pohoršlivého příkladu jednoho soudí na celek. Obojí jest zavržení hodné.

Ovšem, kdyby všem nám byla pravda a spravedlnost vůdčí hvězdou a my neholdovali falešné shovívavosti k sobě i příslušníkům svého stavu, ale počínali s přísnou kázní a nápravou u sebe samých, byli bychom dokonalejší a nemuseli bychom se báti výtek ze strany jiné. Falešnou stavovskou politiku, shovívavost a samolásku dlužno nazvati největším protivníkem pokroku veřejné stavovské mravnosti.

Kapitolu, které tu se dotýkám, považuji za tak důležitou a významnou, že ji přistě věnovati chci více slov. Je tak časová, tak vděčná! Jen mužně a pravdově do ní!

V. eritas.

Dmítrij Ivánovič Tichomirov, paedagog ruský.

(Část druhá.)

Byly by to velice dlouhé a nudné, kdybychom chtěli vypočítati všechna paedagogická díla Tichomirova; proto pouze zmíníme se v následujících řádcích zevrubněji o povaze a theorii jeho nejdůležitějších spisů. Započneme hned s jeho A B C pravopisu (1870); zmínky zasluhuje dále svazek nadepsaný „Základové mluvnice“ a kniha „Čtení v církevní slovanštině“; později (r. 1887) vydal jedno z nejdůležitějších pojednání, v němž jest snesen a uspořádán výsledek nabytých zkušeností mnoha let knihu nadepsanou „Všeobecná metoda“, jejíž směr jest úplně charakterisován slovy vytištěnými hned pod titulem „čemu a jak třeba učiti v národní škole ruské“. Jest to hlavní dílo skladatelovo a způsobilo při svém vydání nemalý rozruch v tisku ruském. Aby vysvětlil theorie hlásané v této „Všeobecné methodě“, vydal Tichomirov (roku 1895) pod názvem „Jarní ratolesti“ sbírku čtení ve třech svazcích. Tyto spisy poskytly čtenářům vědomostí potřebných k osvícení duše a rozšíření myšlenkového oboru, jako jsou znalost člověka a přírody, vztahy k rodině a ku společnosti, lásku k práci, kult krásy a dobra. Dále dlužno se nám zmíniti o četných příručních knihách, sloužících k vyučování na školách národních, o jeho příručních to knihách pro učitele, o různých pojednáních, týkajících se mluvnice a pravopisu, o jeho úryvcích ze zeměpisu a dějepisu, o zprávách, vydaných vždy ku konci různých kursů a sjezdů, a o dvou důležitých periodických revuích, jichž byl tvůrcem a ředitelem; byly to „Listy paedagogické“, vydávané pro učitele, a „Dětské čtení“, určené pro žáky vyšší ze školy.

Jak možno z tohoto ještě velice kusého seznamu souditi, byli jsme úplně v právu, když jsme psali, že tento učitel byl jedním z těch, kteří nejvíce přispěli k rozvoji vyučování národního v Rusku, a kteří nejlépe pochopili, čím má býti národní vyučování ve velké zemi. Služby, jež prokázal

svým spoluobčanům byly dle zásluhy veřejností oceňovány a odměňovány netoliko ve vlasti, ale i ve Francii. V r. 1888. byla mu paedagogickým komitétem v Petrohradě udělena zlatá medaile; roku 1896. obdržel druhou zlatou medaili od paedagogického komitétu v Moskvě. Sjezd pro povzbuzení vzdělání technického a řemeslného, konaný v Moskvě, vyznamenal ho udělením čestného diplomu, nejvyšší to odměnou, již vůbec mohl dáti. Konečně v roku 1900. na všeobecné výstavě v Paříži, uznala výstavní porota důležitost jeho prací tím, že mu nově propůjčilo zlatou medaili.*) Jeho neunavná činnost a dobročinná horlivost byly příčinou, že byl jmenován členem mnoha společností, komissí a paedagogických komitétů v Moskvě a Petrohradě, jimž věnoval rád netoliko svůj čas, ale i svou práci.

Jsa rádcem jednoho „zemstva“, používá Tichomirov svého postavení k tomu, aby šířil své myšlenky mezi rolníky, s nimiž obcuje v různých sezeních. Všichni nadšeni jsou jeho dílem uznávající jeho platné služby, jmenují ho svým delegátem, členem guberniální rady. Pro Tichomirova to jest jen novou a výtečnou příležitostí, aby mohl ve všech schůzích naléhati na potřebu rozmnožení škol, otevření lidových knihoven a na zlepšení hmotného postavení učitelů.

Nová tato úloha jest ovšem i novým zápasem. neboť Tichomirov setkává se často s odporem i systematickou opozicí. Často jest mu chopiti se péra, začínati polemiky, odpovídati na útoky; Tichomirov bojuje horlivě, odpovídá, disputuje a zasílá do časopisů články cituplné, přesvědčující.

Ostatně, má-li protivníky, má ještě více přívrženců a ctitelů. Pravili jsme již, že někteří z jeho posluchačů plakali, když se s nim musili rozloučiti. —

Následující řádky, které vyjímáme z holdovací adresy účastníků kursů paedagogických ve Viatce, svou skoro až naivní ohnivostí dokáží, jak rychle si ho zamilovali všude tam, kde vyučoval. „Dříve ještě, než jste přišel mezi nás,“ tak pravili jeho žáci, „již jsme Vás znali. Kráčeli jsme ve Vašich šlépějích pod světlým praporem Vašich zásad; Vaše idey osvětlovaly naši cestu, Vaše stkvělé naděje propůjčovaly našim nadějím křídla. Již ode dávna vzrůstala nám v duších představa ideálního velikána paedagoga, našeho vůdce. Skutečnost dovršila tuto představu tím, že ji doplnila některými novými, nám ještě neznámými, rysy; vidíme před sebou starce s duší mladistvou, slovutného učitele, znajícího dokonale vyučování nejen v theorii, nýbrž i v praxi; osvíceného přítele lidu, kterýž jest učitelům i přítelem i bratrem.“

Příště dále.

Mužné slovo v čas.

Soudruhové v povolání jinak souhlasných s námi názorů výchovy a vezdejšího života se týkajících nevlídně posuzují organizaci katolického učitelstva hlavně z té příčiny, že prý katolická strana národní nepřeje učitelstvu přiměřeného blahobytu a vzpírá se poměrům časovým odpovídající úpravě služného.

*) Práce jeho byly vystaveny v sekci ruské, prvá skupina (vychování a vyučování) č. 420. a byly uvedeny ve zvláštní brožurce francouzské a ruské, nadepsané „Literární paedagogické práce Dmitrije Ivánoviče Tichomirova“.

Jak bezdůvodná je taková domněnka, toho důkazem je článek dne 17. dubna t. r. v „Našinci“, orgánu předsedy výkonného výboru katolické strany národní dr. Hrubana uveřejněný, v němž vůdčí list katolické strany věcně, s nemalým důrazem ujímá se požadavků našich a napovídá, že poslanci strany katolické budou je podporovati

Článek uvedený má velký význam a proto v plném znění jej otiskujeme na důkaz, že mínění, jakoby katolická strana nepřála učitelstvu, je zcela mylné.

Pišef o věci „Našinec“ takto:

„Rozumný rolník nešetří nikdy nákladu na dobré a důkladné obdělání půdy, na potřebné stroje, na náležité vyhnojení a tím méně na dobrá semena: víf on velmi dobře, že takové šetření bylo by jen ku jeho vlastní škodě a každého, kdož by mu k takovému šetření radil, by vším právem považoval za člověka rozumu obmezeného a nikoli za svého upřímného přítele a rozumného. Žel Bohu, nejsou ještě všichni rolníci rozumní, nechtějí ještě posud mnozí o rozumovém rolničení a hospodaření ani slyšeti, dělají vše tak, „jak to tatiček dělávali“, šetříce tam, kde by šetřiti neměli a vyhazující peníze na věci nejen nepotřebné, anobřž často i neužitečné, ba i škodlivé.

A jaký bývá toho následek? Pozorujeme to zhusta a vždy totěž: Bída, nouze a nedostatek ve všem. Takovýto nezdar, taková kletba stíhá každého nerozumného řemeslníka, průmyslníka, obchodníka aneb jakéhokoliv živnostníka, ano i nádeníka. Tatáž příčina má vždy, všude a u všech tytéž následky. Jest tudíž velenutno pro každého člověka, aby se nerozumnost, hloupost, pošetilost lidská co nejdůkladněji a nejrychleji vykořenila pro blaho a spásu člověčenstva, ku zdaru a dobru našeho potomstva.

Milé matky, milí otcové! Jak mnohý z Vás již nejednou zajisté zakusil často velmi trpkých následků svého nedokonalého, neúplného, nedostatečného rozumového vzdělání a snad již nejednou toho litoval, že se mu nedostalo příležitosti ku vzdělání!

Vám, milí rodičové, z rozmanitých příčin těžko doháněti, co vám za mládí vašeho a snad bez vaší viny ve škole ušlo, vám nyní především jen o to se starati jest, abyste sobě a svým milým dětem denní chléb zaopatřili, avšak vaší svatou jest též povinností, byste se co nejlépe i o vzdělání jejich duševní postarali, neboť duševní vzdělání dodává každému člověku úcty a vážnosti, ono mu dodává i pravé ceny a hodnoty a činí ho i schopným a způsobilým k boji o hmotné prostředky životní.

Známo vůbec, že v boji slabší vždy podlehne a zde záleží nejen na tělesné síle, nýbrž i na síle a vycvičenosti duševní; ano, pozorujeme, že čím je kdo vzdělanější, tím dále v popředí jiných stojí, nad nimi vyniká a a tím lépe že se mu ve všem daří. Tak tomu jest u jednotlivců, tak i u celých národů. Kéž by to měli všichni otcové a všechny matky, kéž by to měl celý náš národ vždy na mysli!

Kdo své děti opravdu miluje, kdo svůj národ v srdci nosí, ten musí především celý svůj zřetel obracet ku školství vůbec, zvláště ale ku školství národnímu, aby bylo co nejdokonalějším, aby našemu potomstvu zajistilo šťastnou budoucnost, by nám ono z vděčnosti jednou žehnolo.

A od čeho to závisí, má-li mládež ze školy větší nebo menší užitek? To závisí od mnohých okolností, jako ku př. posílají-li rodičové děti pilně do školy, vzbuzují-li ve svých dětech úctu a lásku ke škole a učitelstvu, všímají-li si náležitě prospěchu v umění a mravech svých dítek; nemálo však též závisí prospěch dítek ve škole od toho, jsou-li též rodičové učiteli

nakloněni, považují-li ho za přítele a dobrodince dítek svých, uznávají-li, že učitelé přísluší za těžkou, ano úmornou a veledůležitou uměleckou práci školskou též zákonem mu připověděná mzda, je-li, jak toho zdar výchovného díla předpokládá, učitel spokojen a bez starosti.

Kdo si všelikých poměrů školských všímá, s radostí zajisté a naději v jistou, šťastnou budoucnost uznává, že opravdu pokračujeme, ano, že snad v brzké již době národ náš ústy svých zemských poslanců, výkvětu to svého, zřejmý podá důkaz, že učitelstva svého si váží a jemu přeje a tudíž v popředí státi chce mezi národy vzdělanými a osvícenými.

Naději tuto vzbuzuje v nás ten potěšitelný zjev, že již mnohá naše města, potažmo jejich obecní rady, obecní zastupitelstva i místní školní rady, jednohlasně se usnesla na tom, podati zemskému sněmu i zemskému výboru žádost, aby již v příštím zasedání zemského sněmu hmotné i právní poměry učitelstva upraveny byly, jak se již stalo nejen v Čechách, ale i v tom malém a chudém Slezsku.

Někdejší působiště Komenského, staroslavny Přerov, postavil se v čelo této akce, jeho příkladu následovalo Uh. Hradiště, Prostějov, Němčice a j.

Či zasluhuje toho naše vlastenecké učitelstvo, vždy a všude a při všem čilé, činné, obětavé, pro blaho štěstí naší mládeže ve škole i mimo školu se tak horlivě starající a neustále vzdělávající, nezasluhuje-li, tážeme se zde, toho, aby mu národ náš svou lásku osvědčil?

Kdo by se odvážil odvětití záporně? Toť by mohl učiniti jen zpátečník! Snad by se chtěl někdo podobati zde onomu zpozdilému rolníku, jenž litoval peněz na semeno dobré a spokojil se semenem jakosti pochybné?

Od našich pp. poslanců, kteří určité a závazné sliby — jež učitelstvo hluboko má vryto v paměti — učitelstvu pro příští nejbližší zasedání sněmovní učinili, očekáváme pevně, že svému čestnému slovu důstojí mužně a čestně; že by naši katoličtí pp. poslanci při příštím sněmovním zasedání svou příznivost ku školství a učitelstvu zřejmě neosvědčili, o tom též silně pochybujeme. Ať se tedy již jednou vyplní oprávněné nároky našeho vlasteneckého učitelstva! Přerovu a všem ostatním osvíceným obcím voláme: Sláva, sláva, sláva!

K—.

Nezapomínejme na Ústřední Matici školskou!

Výborová schůze Katolického spolku českých učitelů na Moravě dne 8. dubna t. r. v Brně. Četně sešel se výbor, aby o mnohých důležitých věcech pojednal. Když byl předseda vřelými slovy vzpomněl zesnulého šlechtěného Riegra, zahájil jednání vitaje všechny přítomné. Jednatel podává zprávu o budoucím kursu národohospodářském. Prof. dr. Bráf slíbil nám, že bude řídit kurs ten a sám přednáseti. Pozváni budou ještě p. prof. Koloušek, dp. P. Prokop Šup a dr. Koudela ml. Usneseno bylo požádati řečníky, aby projednali hlavně dvě otázky: 1. Jak jest se učitelé vzdělávati, aby základy vědy národohospodářské poznal a 2. co z této vědy hodí se do školy obecné a měšťanské. Kurs bude se konati v první polovici měsíce srpna v Brně.

V otázce služného sestavena byla podrobná žádost a usneseno podati ji dru. Hrubanovi. Také (kromě soukromého vlivu) zvolena byla deputace, která poslancům našim přání učitelstva přednese. Též o nápravu právních poměrů žádati budeme. O nespravedlivém obsazování míst učitelských mnoho se píše, ale nic se nedělá, aby se křiklavým křivdám předešlo. Kat. spolek učitelský podá sněmu podrobné určité návrhy, aby obsazování míst spravedlivě upraveno bylo.

Pak jednáno bylo o budoucím sjezdě katolickém v Brně. Výbor usnesl se, aby plnomocník účastnil se jednání přípravného komitétu. Doporučení byli komissi řečníci. Na návrh předsedův usneseno bylo, aby řečníci byli vyzváni, aby si všímali nových zdravých proudů ve školství a doporučena některá themata, jako: Zřízení školství švýcarského. Moderní zdravotnictví a škola. Vychovatelská soustava americká. Vychovatelství nápravné podle Don Bosca a j.

Valná schůze naše bude na Velehradě a na denním pořádku (kromě voleb) bude pouze jednání o našem programu.

Vzájemnost československou budeme prakticky pěstovati tak, že 20 výtisků „Vych. Listů“ budeme posílati zdarma na Slovensko prostřednictvím prof. Kraňáka.

Konečně usnesl se výbor, aby vydávána byla knihovna „Vychovatelských Listů“. Program této knihovny uveřejněn bude co nejdříve.

Povzbuzení k nové práci rozešli jsme se, abychom vykonali, na čem se výbor usnesl. Škoda, že všichni členové našeho spolku nemají toho ideálního nadšení, jako několik jednotlivců, kteří nešetří práce, času ani peněz; jak jinak bychom kráčeli ku předu, kdyby všichni členové pracovali.

Vhodný návrh učinily „Sel. Hlasy“, aby se totiž školní plat pozemštil. Školní plat nadělá v obcích jen mrzutostí, práce — a konec všeho: jak se patří, neplatí se školní plat nikdy. Mnohé obce pomáhají si tím, že školní plat zruší a nahrazují jej obecní přírážkou. Avšak i to dá dosti práce a starostí představenstvům obcí. Když by se školní plat vůbec zrušil a služné učitelům se platilo zemskou přírážkou, která by se jen o něco málo zvýšila, pak by obce naše byly sprostěny velkých starostí, kolikráte i ostud.

Sjezd českého učitelstva a přátel školství v Praze ve dnech 5.—9. srpna. Tento sjezd bude věnován práci směřující k vybudování kulturního a školského programu českého učitelstva. K provedení tohoto úkolu zve učitelstvo všechny pracovníky na roli kulturního povznášení národního, neboť jen společnou, vzájemně se doplňující činností lze docílit programu zahrnujícího plnost mnohostranně se vyvíjejícího duchovního životu. Jmenovitě sdružení a strany, které vepsaly kulturní práci na svůj štít a nabyly zkušeností realizováním programů vlastních, budou při společných úvahách zvláště vítány. Hlavními referenty z řad učitelských ustanovení Josef Černý z Nov. Bydžova, Fr. Moravec ze Solan, K. V. Tuček ze Štáhlav a Josef Tůma z Červ. Hrádku.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Príspevky se honorují.

Inserty účtují se levně.